V2i

Na Vyftig Jaar

'N BEKNOPTE OORSIG VAN DIE NED. HERVORMDE GEMEENTE VENTERSDORP, 1892-1942.

Deur Ds. DANIËL F. ERASMUS.

Nie aan ons, o HERE, nie aan ons nie, maar aan U Naam gee eer.— Ps. 115 : 1

Ned. Herv. Kerkgebou. In gebruik geneem Maart 1913.

Uitgegee in opdrag van die Ned. Herv. Kerkraad, Ventersdorp.

'N BEKNOPTE GESKIEDKUNDIGE OORSIG VAN DIE NED. HERV GEMEENTE VENTERSDORP 1892—1942.

Die geskiedenis van die ontstaan en groei van die Ned. Herv. gemeente Ventersdorp is vir ons van belang en openbaar baie duidelik die leiding en voorsienige sorg van die Opperherder.

Oorspronklik het Ventersdorp 'n afdeling gevorm van die Ned. Herv. gemeente Potchefstroom. Op **20 Februarie 1892** is daar 'n gemeentevergadering gehou in die gebou wat nou nog op die hoek van Carmichael- en Hendrik Potgieterstraat staan; in hierdie gebou is later 'n tydlank ook die dienste gehou deur ds. C. W. du Toit, wanneer hy van Potchefstroom oorgekom het om Nagmaal te bedien. Op die genoemde vergadering het die "Hervormde Commissie" wat op 'n vroeër vergadering, op Blesbokfontein gehou, benoem is, en wat moes sorg vir die belange van die Hervormde lidmate in die wyk Ventersdorp, verslag gedoen by monde van die br. M. C. Rykaart. ,,Uit het verslag blijkt dat die commissie ijverig heeft gewerkt en dat zij de zaak zover hebben voortgezet dat men hedenavond een begin kan maken met de oprichting der gemeente onder toestemming en medewerking van de Ned. Herv. Kerkeraad van Potchefstroom" (Notule, 20 Febr. 1892). Die verslag is in dank aangeneem en daar is oorgegaan tot die stigting van die gemeente. As voorsitter van die vergadering het ds. C. W. du Toit ageer en as sekretaris die br. G. C. Jonas. Die volgende kerkraadslede is gekies — as ouderlinge: **A. Röscher, M. C. Rykaart, W. D. Basson en J. A. Visser** (seun van Jan "Boomplaas"), en as diakens: **J. H. Brandt, H. van Dyk, F. Labuschagne, J. H. Scheffer.** Al die brs. het hulle benoeming aanvaar en is in hulle amp bevestig.

Br. F. Labuschagne was die langslewende van die lede van die eerste kerkraad en is op 29 Sept. 1941 onder blyke van groot belangstelling op Kaalfontein begrawe; sy weduwee met wie hy 64 jaar getroud was oorlewe hom.

Die eerste kerkraadsvergadering is gehou op 22 Februarie 1892 onder voorsitterskap van ds. C. W. du Toit wat, soos die notule meld, "tegenwoordig is met goedkeuring van den Eerw. kerkraad van Potchefstroom". Teenwoordig was ook, met adviserende stem, die brs. H. J. Visser (ook 'n seun van Jan "Boomplaas", kyk **Almanak,** 1926, p. 168, 169) en J. v. d. Berg, albei destyds nog ouderlinge van die moedergemeente Potchefstroom. Interessant is die mededeling omtrent die inkomste waarvan hierdie eerste notule melding maak, naamlik "3 Doopelinge @ 5/- = 15/-; Collecte gelden £2.17.3 = £3.12.3". Verder besluit die vergadering "om het lidmaten en zielen tal der gemeente op te nemen door ouderlingen en diakenen tezamen". Ook kom ter sprake die "Plaats voor Godsdienst"; br. A. Röscher bied die kerk van die "Evangelie Vereeniging" aan; hierdie aanbod word egter nie aanvaar nie; besluit word dat br. A. Röscher Sondae in sy huis diens sal hou.

Br. J. H. Brandt neem die aanstelling as kassier tydelik aan en ds. C. W. du Toit word as konsulent gekies.

Op die tweede kerkraadsvergadering word die volgende getalle opgegee: in die wyk van M. C. Rykaart — 80 belydende lidmate en 179 dooplede; in die van W. D. Basson — 117 belydende lidmate en 280 dooplede; in die van J. A. Visser — 38 belydende lidmate en 177 dooplede; en in die van A. Röscher — 38 belydende lidmate en 93 dooplede. Hierby merk die notule aan: "Deze getallen zijn nog niet volledig aangezien sommige menschen niet thuis waren en anderen nog niet besloten hebben of zij zich bij deze gemeente zullen aansluiten".

Al spoedig is planne beraam om 'n kerk te bou. Op die kerkraadsvergadering van 16 Aug. 1892 is hieromtrent onder meer besluit dat die kerkgebou "groot zal zijn 30 bij 60 voeten buiten werk en 12 voeten hoog". Verder: "er zullen Gothische vensters zijn waarvan de onderste ruiten zullen zijn 12 bij 14 en wel 12 ruiten en het bovenste gedeelte zal snijwerk zijn". Aan die broeders Rykaart en Brandt is opgedra (17 Okt. 1892) "om aan de HoogEd. Regeering te vragen om een bijdrage voor den opbouw onzer Kerk". Intussen is die boumateriale aangevoer. Op die kerkraadsvergadering van 30 Jan. 1893 is 'n kommissie benoem bestaande uit H. J. Visser, M. C. Rykaart en H. Scheffer "om naar Pretoria te gaan om met de H.E. Regeering te onderhouden over de gevraagde kerkerven om een kerk op te bouwen, daar de gemeente ontevreden wordt en de bouwmaterialen verwaarloozen". Verder is daar ook besluit: "ieder ouderling zal met zijn diaken in overleg met zijn wijk zorgen voor een vijfde van de benoodigde klippen voor het kerkgebouw, alsook voor de metselgrond". Die hoeksteen is op 15 April 1893 gelê.* Op die kerkraadsvergadering van 17 April 1893 is besluit "om de kerk van binnen houtkleur te geven en de zoldering licht blauw". Die kerkklok is later aangekoop en buitekant tussen twee pilare gehang. By die feestelike ingebruikneming van die kerkgebou was onder ander teenwoordig ds. Jac. van Belkum. Op dieselfde vergadering van 17 April 1893 het die benoemde kommissie gerapporteer dat die gevraagde kerkerwe deur die Regering geskenk is: "vier erven — van 200 bij 100 voeten". Hulle het meegedeel dat dit hulle nie geluk het om meer te kry nie.

Soos hierbo reeds gemeld, is die gemeente op 20 Februarie 1892 gestig. Die eerste Nagmaalsviering het plaasgevind op die laaste Sondag van Maart 1892. By dié geleentheid, dit is op 26 Maart 1892, is die volgende jongeliede "aangenomen en voorgesteld": **Jacomina Margaretha Rykaart, Anna Maria Basson, Gerharda Magdalena Jordaan, Susanna Catharina Jordaan, Cornelia Martha Engelbrecht, Hendrina Johanna Catharina Pretorius, Maria Martha Gildenhuijs, Pieter Stephanus Johannes Strijdom en Pieter Francois Visser.**

---

* Kyk Bylae A.

Die eerste doopsbediening het plaasgevind die dag na die stigting van die gemeente, naamlik op 21 Februarie 1892 en is deur ds. C. W. du Toit waargeneem. Hier volg die name van die eerste dopelinge: **Petrus Hendrik,** seun van Michiel Jacobus du Bruyn en Hester Maria Anna du Bruyn; **Nicolaas Jacobus,** seun van Andries Jacobus Coetzee en Jacomina Margaretha Campher; en **Anna Elizabeth,** dogter van Andries Jacobus Coetzee en Louisa Elizabeth Beytel.

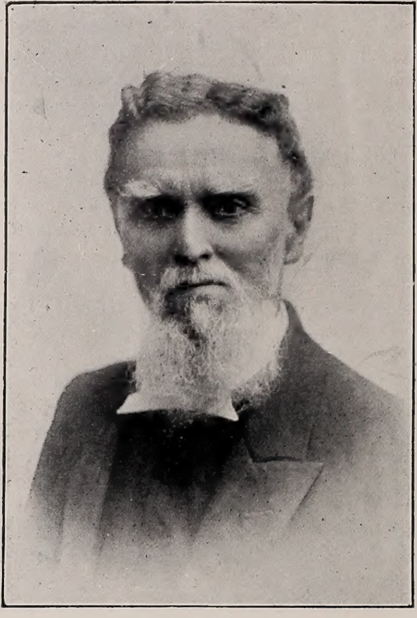

Ds. C. W. du Toit. Stigter van die gemeente.

As eerste koster is W. J. Jacobs aangestel — "de kerkeraad besluit om vooreerst den koster 7/6 te betalen voor elke Nachtmaalsgelegenheid". Op 17 Oktober 1892 is J. C. Brandt as koster benoem en op 17 Julie 1893 is hierdie broeder permanent as sodanig aangestel.

Klagtes was daar in dié dae ook al! Omtrent die **eerste** klag voor die kerkraad lees ons: "Er komt een klacht in dat door Ds. D. Kriel verteld wordt dat de kinderen door Ds. C. W. du Toit gedoopt onwettig gedoopt zijn, en dat de gemeente er over ontevreden is". Die klag is later ewewel teruggetrek.

In dié dae het die Heilsleër ("Salvation Army") ook in Ventersdorp gewerk. Een van die ouderlinge is 'n keer versoek "om niet meer als voorman het heilsleger in de evangelische kerk te helpen, namelijk door openbaar in hunne godsdiensten te spreken". Die betrokke broeder het gehoor gegee en daar word later dan ook niks meer daarvan verneem nie.

Hierbo is melding gemaak van die klokpilare. Hulle is eers later gebou. Klippe en sand was reeds byeengebring om hulle te bou, maar in die notule van 21 Oktober 1895 staan opgeteken: "De klippen en het zand aangebracht voor de klokpilaren — zijn verdwenen. Er is verzuimd iemand aan te stellen er voor". Later is die saak egter bevredigend opgehelder.

Solank die gemeente nog nie 'n eie herder en leraar gehad het nie, het die kerkraad met voorbeeldige trou gesorg vir die geestelike belange van die gemeente. Op die kerkraadsvergadering van 22 Oktober 1894 het ouderling M. C. Rykaart voorgestel: "Deze kerkeraad beschouwt het als wenschelijk dat in iedere afdeeling van de gemeente op den eersten Zondag van de maand godsdiens gehouden worde door de ouderlingen en diakenen". Dié voorstel is dan ook so aangeneem.

Die kerkraadsvergadering van 21 Januarie 1895 het onder meer besluit om "den heer F. J. Buitendagh te kiezen tot permanente voorzinger in de kerk". (Br. Nico J. Campher het die gemeente as voorsinger gedien van 1892 — 1894.) Dat die keuse voortreflik was het later oorvloedig geblyk. Hierdie broeder is die bekende latere ouderling F. W. C. Buitendag wat op Sondag 28 Januarie 1940 in die Ventersdorpse hospitaal oorlede is.

Op die kerkraadsvergadering van 16 April 1894 deel ouderling W. D. Basson mee "dat de kerkeraad van de Hervormde gemeente van Lichtenburg gaarne wil weten of deze kerkeraad met hen zal zamen spannen om later een predikant te beroepen". Een jaar en tien maande later word daar op 'n gemeentevergadering besluit om aan die kerkraad op te dra "om eene Commissie van de Ned. Hervormde kerk van Lichtenburg te ontmoeten en bij de volgende vergadering verslag te doen". Klerksdorp het intussen ook verlang om hom by 'n ewentuele kombinasie tussen Ventersdorp en Lichtenburg te voeg, maar op voorwaarde egter dat die predikant op Klerksdorp sou woon.

Op die kerkraadsvergadering van 19 April 1897 was daar twee afgevaardigdes van Lichtenburg teenwoordig en hulle gee die versekering dat Lichtenburg nog altyd gewillig is om "zamen te werken". Ventersdorp het toe ongeveer 400 lidmate getel en was bereid "om naastenbij £200 stg. per jaar bij te dragen voor predikant-salaris". Verder is met raadpleging van die afgevaardigdes van Lichtenburg opdrag aan die konsulent gegee om 'n proponent te vra om vir drie maande in die gemeente te kom werk. Op die kerkraadsvergadering van 2 Augustus 1897 word egter aan die kerkraad meegedeel "dat Lichtenburg met Zeerust in combinatie is gegaan zoodat van daar geene hulp te wachten is". Die rede vir die verandering word nie vermeld nie.

In Januarie 1898 was die gemeente nog steeds herderloos. Proponent Koch wat oorgevra was kon weens "lichaamszwakheid" nie kom nie; ds. De Vries kon ewemin kom. Na breedvoerige bespreking het die kerkraad op 17 Oktober 1898 daartoe oorgegaan om 'n predikant te beroep. Die keuse het op **ds. A. Murray, Jsn.,** van die Ned. Gereformeerde gemeente Jacobsdal, O.V.S., geval. Ds. Murray het die beroep aangeneem en in die gemeente gearbei tot 1904 toe hy 'n beroep na die Ned. Hervormde gemeente Rustenburg aangeneem het. Gedurende die jare 1899—1902 het die tweede Vryheidsoorlog gewoed en in daardie tydperk kon daar net een (buitengewone) kerkraadsvergadering gehou word, naamlik op 9 Oktober 1900. Na verloop van twee jaar en twee maande is eers weer die gereelde kerkraadsvergaderings hervat. Dit was 'n donker tyd vir die gemeente. Die jammerlike nasleep van die oorlog het die gemeente in groot moeilikhede gedompel, veral wat die finansies betref. Maar die geloofsvertroue van die gemeente is nie beskaamd nie. Skouer is dadelik aan die wiel gesit en die Here het die gemeentelike werksaamhede kennelik geseën, sodat die toestand langsamerhand beter geword het.

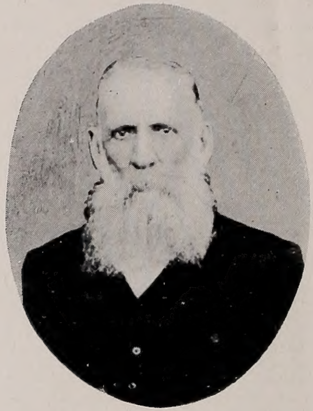

Ds. A. Murray, J.sn., 1899 — 1904.

Een van die broeders wat destyds diaken was het aan skrywer hiervan meegedeel, hoe hy na die oorlog sy afdeling te voet deurgegaan het, omdat hy geen rydier of rytuig gehad het nie, om dan te kollekteer by lidmate wat van die oorlog af teruggekom het, soos hyself, na vernielde plase en afgebrande huise.

Na die vertrek van ds. Murray het die kerkraad op 6 April 1904 proponent P. J. v. d. Merwe beroep. Hy het egter vir die beroep bedank.

Op sy vergadering van 6 Junie 1904 besluit die kerkraad om by geleentheid van elke Nagmaalsviering Sondagmôre 'n vroeë bidstond in die kerk te hou. Hierdie vergadering is gehou "met consent van den Consulent bij zijn afwezigheid". Die volgende ouderlinge was teenwoordig: A. Röscher, F. J. Coertze, R. A. Buitendach, H. J. Visser, en die diakens: S. J. Gous, S. H. Coetzee, H. Edw. du Preez en W. O'Kelly. Die besluit van die vergadering in verband met die bidstond word nog uitgevoer.

Weer het die kerkraad tot beroeping oorgegaan en die keuse het op proponent Luckhoff geval. Hierdie keer het die naam van ds. F. S. du Toit wat later predikant van die gemeente sou word voorgekom. Nadat proponent Luckhoff die beroep bedank het, is proponent Gildenhuys op 10 September 1904 beroep. Hy het eweëens bedank. As 'n interessante besonderheid mag hier bygevoeg word, dat ds. Gildenhuys die voorreg gehad het om op 6 September 1936, toe hy reeds eméritus was, die môrediens waar te neem in die gemeente wat hom 32 jaar tevore beroep het.

Na die bedanking van ds. Gildenhuys het die kerkraad agtereenvolgens die volgende beroep: op 29 Oktober 1904 proponent J. G. Perold; op 28 Januarie 1905 proponent Lamprecht; ds. D. H. Cilliers (die teenswoordige predikant is as kind deur hom gedoop); op 29 April 1905 proponent D. F. Malan; daarna proponent Van Zyl Viljoen. Vir die neënde keer het die kerkraad 'n beroep uitgebring — hierdie keer op ds. **F. S. du Toit.**

Ventersdorp en Lichtenburg het intussen in kombinasie getree, sodat ds. Du Toit ook predikant van Lichtenburg geword het. Ds. Du Toit het met onvermoeide ywer en veel seën in die gemeente gearbei tot 1914. Op 18 Junie 1914 is hy na 'n smartlike siekbed oorlede. In hom het die gemeente 'n man verloor wat die belange van die gemeente op die hart gedra het, aan wie die gemeente met bande van liefde verbind was en wat die hoogagting van die hele publiek weggedra het. Sy gedagtenis lewe nog in geseënde herinnering voort. Toe daar 'n monument op sy graf in die plaaslike kerkhof op 23 Oktober 1920 onthul is, was daar min oë sonder trane; die trane het 'n treffende getuienis afgelê van die lewe en werk van hom wat 6 jaar tevore onder nie minder ontroering begrawe is nie.

Gedurende die bediening van ds. F. S. du Toit is die teenswoordige sierlike kerk gebou.* Ses jaar na die plegtige ingebruikneming was die hele skuld reeds afbetaal en was daar bowedien nog 'n surplus in die kas. As 'n mens in verband met die kerkskuld in gedagte hou dat die gemeente nouliks 500 lidmate getel het, dat kort na die voltooiing van die kerkgebou die Wêreldoorlog uitgebreek het, asook die binnelandse opstand wat insonderheid ook die distrik van Ventersdorp regstreeks getref het, maar dat die gemeente desondanks tog die groot skuld binne 6 jaar afbetaal het, kan 'n mens nie anders as uitroep nie: "Dit het van die Here gekom; dit is wonderlik in ons oë", Ps. 118: 23. Hierby kom nog die feit dat die gemeente vrywel al die tyd vakant was, want kort nadat die nuwe kerk voltooi was, is ds. Du Toit oorlede.

---

* Kyk Bylae B.

Op 17 Januarie 1916 is **ds. K. T. van den Heever** van die Ned. Hervormde gemeente Makwassie met eenparige stemme beroep. Ds. Van den Heever het hom die beroep laat welgeval, maar die gemeente het hom nie lank behou nie en was binne dieselfde jaar nog weer vakant. Dr. W. P. Steenkamp is daarop beroep, maar het bedank. Daarna het die kerkraad agtereenvolgens die volgende predikante (sonder gunstige uitslag) beroep, naamlik di. Malherbe, S. Vermooten, P. J. Ebersohn en J. J. Kuhn. Weens die heersende predikantenood het die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering toestemming aan die kerkraad verleen om buitekant eie kerkverband te beroep.

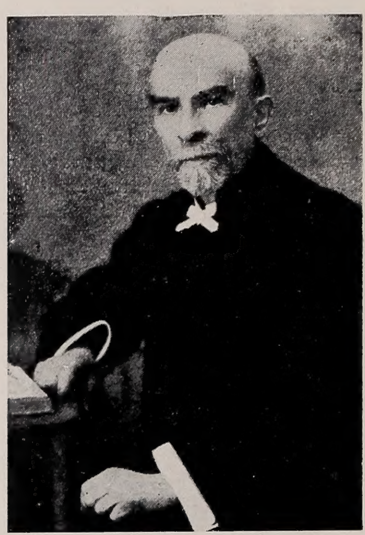

Ds. F. S. du Toit, 1905 — 1914.

Opnuut word met Lichtenburg gekombineer waar destyds ds. Ebersohn predikant was, maar die kombinasie het nie bevrediging gegee nie en is ontbind.

Intussen was die kerkskuld afbetaal; die kerkraad het as gevolg ook meer vrymoedigheid gehad om selfstandig te beroep en op 'n beter uitslag te hoop. Ds. Kuhn word vir die tweede keer beroep, maar bedank weer. Op 24 April 1920 word 'n vergeefse beroep uitgebring op ds. A. G. Driessen. Ondanks die herhaalde teleurstellings het die kerkraad egter moed gehou en vir die agste keer 'n beroep uitgebring en wel op 26 Julie 1920. Hierdie keer val die keuse op **ds. D. F. Erasmus,** predikant by die Ned. Gereformeerde gemeente Pietermaritzburg, Natal. Ds. Erasmus het sy teologiese opleiding, na 'n jaar voorafgaande studie aan die Vrye Universiteit, Amsterdam, aan die Ryksuniversiteit, Utrecht, ontvang en aldaar in 1916 sy finale eksamen afgelê. Na sy terugkeer uit Europa was hy vir 'n tydjie hulpprediker onder ds. (later dr.) J. P. van Heerden van die Groote Kerk, Adderleystraat, Kaapstad, en is toe na Natal. Ds. Erasmus het die beroep na Ventersdorp aangeneem en is deur sy studie- en ampgenoot ds. Vermooten op 23 Oktober 1920 bevestig. By dié geleentheid was ds. C. W. du Toit (emeritus) en ds. P. W. Ennis van Klerksdorp ook teenwoordig. Ds. Erasmus het dieselfde dag sy intreepreek gelewer oor 2 Kor. 5: 11a, 20: "Wij dan wetende den schrik des Heeren, bewegen de menschen tot het geloof . . . zoo zijn wij gezanten van Christus wege, alsof God door ons bade: wij bidden van Christus wege, laat u met God verzoenen". Die onderwerp van die rede was: **die Evangeliebediening — 'n bediening van versoening.** Ds. Erasmus bedien die gemeente nog onafgebroke en het sedert sy bevestiging agt beroepe na elders van die hand gewys.

Kort na die aankoms van die nuwe predikant is daar 'n doelmatige pastorie langs die kerk gebou, wat kerkraad en gemeente tot eer strek. Behalwe dit, mag onder die uitstaande besonderhede van die laaste jare genoem word: die invoering van Afrikaans by die openbare eredienste; die gesamentlike fees met die plaaslike Gereformeerde gemeente in verband met die ingebruikneming van die Bybel in Afrikaans — by hierdie geleentheid was een van die Bybelvertalers in die persoon van (nou wyle) dr. H. C. M. Fourie teenwoordig; die afbetaling van die gemeentelike skuld, die algehele opknapping van die kerkgebou en pastorie; die stigting van 'n tak van die Ned. Hervormde Sustersvereniging; die bestelling van 'n elektriese pyporrel, wat in die loop van die feesjaar uit die buiteland verwag word.

Die jaarlikse inkomste van die gemeente getuig, ondanks harde teëslae in die Wes-Transvaalse boerdery, van 'n blymoedige offervaardigheid; dit het by voorbeeld in die afgelope vyf jaar afgewissel tussen 'n minimum van £1,300 en 'n maximum van £2,450 per jaar . . . **"U sy geloof, Here, want dit kom alles van U, en uit U hand het ons dit aan U gegee",** 1 Kron. 29: 10, 14.

By 'n terugblik op die verlede kan die kerkraad en gemeente alleen maar getuig van die goedertierenheid van God, met frisse moed die toekoms tegemoetgaan, en voortbou op die grondslae wat gelê is. Ons bring dankbare hulde aan die nagedagtenis van die manne en vroue wat ons voorgegaan het en vir wie geen offer te swaar was waar dit die belange van die gemeente gegeld het nie. Maar bo alles jubel ons dit uit:

Loof, loof die God van ons verlange,
o almal wat die HERE vrees!
Sing voor die HEER jul lofgesange,
en laat Gods volk nou vrolik wees!
Loof almal saam met jubelsange!
Gods goedheid ken geen grens of tyd,
geen hede, toekoms of vergange,
sy goedheid duur in ewigheid! — Ps. 118 : 2.

* * *

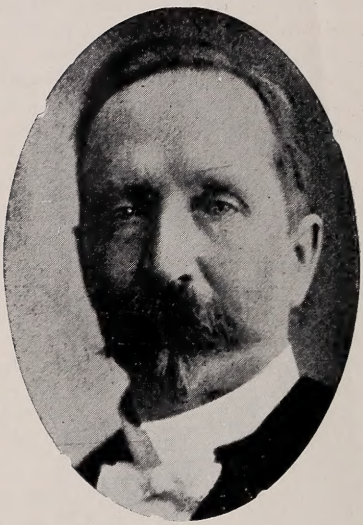

Ds. K. T. v. d. Heever, 1916.

Bostaande is maar net 'n paar klein, los grepies uit die rykdom van informasie wat in die gemeentelike argief berus. Hoewel die versoeking baie groot was om 'n uitvoerige geskiedenis van die gemeente oor die afgelope 50 jaar aan die hand van dié gegewens op te stel, kon die skrywer van hierdie skets weens die eise van sy ampspligte nie daaraan dink om dit te onderneem nie; dit word oorgelaat aan 'n toekomstige historicus.

Stigtingsdag, 20 Februarie 1942.

BYLAE A.

DIE HOEKSTEEN VAN DIE EERSTE KERK.

Wanneer die eerste kerkgebou (wat van hout en sink was) in gebruik geneem is, word nie in die notule vermeld nie. Ons vind daarin alleen enkele besonderhede omtrent die hoeksteenlegging, en in die gemeentelike argief (wat deur ds. Erasmus voorlopig gerangskik is) berus die volgende stuk wat wel die opskrif dra: "Programma van de hoeksteenlegging", maar wat blykbaar 'n verslag van dié plegtigheid is. Hier volg dit:

PROGRAMMA
van de
HOEKSTEENLEGGING
der
NEDERDUITSCH HERVORMDE KERK van VENTERSDORP Z.A.R.
op den 15den April 1893.

De optocht geschiede in de volgende orde:
De oudste Ouderling, Br. A. Röscher, met den Bybel, en de Bouwmeester A. Röscher Jr., met zyn Troffel.
De Leeraren en Kerkeraadsleden van deze en andere Gemeenten: Van deze gemeente A. Röscher, M. C. Rykaard, W. D. Basson, J. Visser, C. H. Buitendag, Ouderlingen.
Diakenen: J. H. Brandt, H. van Dyk, Frederick Labuschagne, J. H. Scheffer, L. Nel, Ds. C. W. du Toit, Consulent.
Gouvernements-Ambtenaren: M. E. Gey, Resident-Vrederechter, H. C. Visser, Veldkornet, en anderen.
De Gemeente.

De verrichtingen waren als volgt:
Gezongen Psalm 100: 1. Ouderling Rykaard ceremonie-meester.
Lezen, Maleachi 3: 7—12 en toespraak Oud. A. Röscher.
Gezongen Psalm 118: 11. Gelezen Nehemiah 2: 17—20. Wydingsgebed Ds. Rorich.
Legging Hoeksteen Ds. C. W. du Toit (Consulent).
Vrywillige toespraken.
Dankgebed door Ds. C. W. du Toit (Consulent).
Slotzang Gezang 20: 9; en Zegen.

By de toespraak door Ouderling Röscher na het lezen van Maleachi 3, die hy zeer ernstig uiteen zette en toepaste by gelegenheid, werd gelegenheid gegeven om op de Hoeksteen tienden, m.a.w. vrywillige offeranden, te leggen zoals een ieder goed mocht vinden; en daar de opkomst zeer groot was, en dicht aan elkaar staande, werd zowat ver-

toefd om de buitensten ook kans te geven, en werd telkens weer op de beloften in Maleachi 3 gewezen aan degenen die dat woord gehoorzaamden en hunne tienden inbrachten.

Er werd op de Hoeksteen gelegd £16. Dit was meer dan verwacht werd: want het was niet verwacht dat zulk een gelegenheid zou gegeven worden; zoo waren de aanwezige gewilligen meest onvoorbereid en met ledige zakken, doch men kon zien de een van den ander geld ter leen vragen om toch iets by te dragen.

Dit heeft velen de ooren en oogen doen opengaan, en zal wel meer dan een tot het geven van des Heeren tienden doen besluiten.

Toen niemand anders optrad sprak Ouderling Röscher, als Voorsitter der Bouw-Commissie, de vergadering toe, dankende een ieder die zoo gewillig hebben bygedragen.

Alles liep in orde af zonder een enkel haakje.

Het bovenstaande Programma met de namen van ZHE. S. J. P. Kruger als Staatspresident en van andere hooge ambtenaren werden in de kas van den Hoeksteen gelegd met de jongste Staatscourant.

Hierdie Hoeksteen is in die nuwe kerk ingemessel met die volgende opskrif:

HOEKSTEEN VAN DE OUDE
NEDERDUITSCH HERVORMDE KERK
HIER WEER GELEGD. VENTERSDORP.
29 Junie 1912. 15 April 1893.

Die Hoeksteen van die nuwe kerk dra die volgende opskrif:

HOEKSTEEN
NED. HERVORMDE KERK
VENTERSDORP
GELEGD DOOR DS. C. W. DU TOIT
OP 29 JUNIE 1912.
1 Petr. 2: 5.

BYLAE B.

DIE NUWE KERK.

Die volgende besonderhede in verband met die nuwe kerkgebou is interessant.

Volgens die notule van 23 Mei 1912 sou die hoeksteen van die nuwe kerk gelê word "op den laatsten Zaterdag in Junie, den dag voor Nachtmaal".

Op 1 Maart 1913 is op 'n spesiale kerkraadsvergadering, waarop teenwoordig was die ouderlinge M. C. Rykaart, D. Bodenstein, H. Visser, J. van Graan, H. Pieterse, J. v. d. Berg en T. Coertze, en die diakens K. de Kock, J. de Kock, S. Coetzee, D. v. Niekerk, R. Buitendach en J. Pretorius, besluit om "de kerk in te weiden op Vrydag 28ste Maart 1913 ten 4 ure n.m.". Hierdie vergadering is gehou onder voorsitterskap van ouderling M. C. Rykaart, "daar de Eerwaarde voorsitter wegens ziekte afwesig is". Ds. Du Toit het dan ook nie eens die voorreg gehad om by dié plegtigheid teenwoordig te wees toe die nuwe kerk in gebruik geneem is nie. Volgens die notule van 29 Maart 1913 het hy 'n brief van gelukwens aan kerkraad en gemeente gestuur. Die laaste kerkraadsvergadering wat hy gepresideer het, en waarvan hy ook die notule eiehandig geskrywe het, was op 30 Maart 1914.

By die ingebruikneming van die nuwe kerk het die kerkraad uit die volgende broeders bestaan: **ouderlinge** — M. C. Rykaart, D. Bodenstein, H. Visser, J. van Graan, H. Pieterse, J. v. d. Berg, T. Coertze, G. Thom(p)son; **diakens** — K. de Kock, J. de Kock, S. Coetzee, D. van Niekerk, R. Buitendach, J. Pretorius, I. Liebenberg en J. Combrinck.

By dié feestelike geleentheid was die volgende predikante teenwoordig: di. C. W. du Toit, Jac. van Belkum, A. Murray Jsn., P. W. Ennis, L. E. Brandt, P. van Drimmelen en die predikant van die plaaslike Ned. Herv. of Geref. gemeente.

Die Boukommissie het bestaan uit die broeders: J. H. Brandt, C. W. Hudson, J. H. Scheffer, H. J. Visser, W. D. Basson, J. G. v. d. Berg en D. G. van Niekerk.

Die argitek was die heer J. Gaisford, Potchefstroom, en die kontrakteurs die here N. J. A. Adams en Ko., Johannesburg.

Die toringklok (horlosie) is afkomstig van die bekende Steam Clock Factory & Church Bell Foundry, Croydon, Engeland.

BYLAE C.

VARIA.

1. Die volgende broeders het die gemeente as **kassier** gedien: J. H. Brandt 1892—1903; ds. A. Murray Jsn. 1903—1904; W. D. Basson 1904—1908; H. N. Pieterse 1908—1920; H. F. Joubert 1920—1921; H. J. Scheffer 1921—1936; B. A. Naudé 1936—1941; J. C. Bezuidenhout 1941—1942.

2. Lys van **orreliste:** A. Röscher; mej. H. van Graan tot 1913; mej. A. van Graan; mej. J. Zwanepoel tot 1923; mevr. A. C. G. Erasmus, M.O., vanaf 1923.

3. Die volgende broeders was **koster:** W. J. Jacobs 1892; J. C. Brandt 1892—1903; Diederik Kruger 1903—1905; D. G. O'Kelly 1905—1916; ———————?; D. G. O'Kelly 1917—1932; D. W. Fourie 1932—1939; R. J. Jansen 1940—.

4. Diensdoende **kerkraadslede** Maart 1942 (50 jaar na stigting): **ouderlinge** — H. J. Visser, H. M. P. Visser, J. G. Visser, J. P. Buitendag, H. F. Joubert, J. N. M. Pretorius, J. Higgs, ———————, ———————; **diakens** — J. H. Scheffer, A. J. Coetzee, S. H. Coetzee, J. C. Labuschagne, H. P. van Graan, C. J. Visser, F. C. Bodenstein, J. H. Scheffer Hsn., J. N. Pretorius.

In hierdie kerkraad dien drie seuns van lede van die eerste kerkraad 50 jaar gelede, naamlik H. M. P. Visser, J. H. Scheffer en J. C. Labuschagne.

As 'n verder besonderheid mag hier bygevoeg word, dat dit gedurende die laaste 21½ jaar net een keer gebeur het dat daar nie 'n kworum aanwesig was vir 'n vergadering nie.

5. Die **kerkraadsnotule** is gedurende die afgelope 50 jaar deur die volgende gehou: ds. C. W. du Toit 1892—1899; ds. A. Murray Jsn. 1899—1904; ds. C. W. du Toit 1904—1905; ds. F. S. du Toit 1905; R. Hoekstra 1905—1909; ds. F. S. du Toit 1909—1914; ds. C. W. du Toit 1914—1915; ds. K. T. v. d. Heever 1916; ds. C. W. du Toit 1917; F. W. C. Buitendag 1917—1925; ds. D. F. Erasmus 1925—.

Die eerste notule in Afrikaans is op 25 Des. 1926 geskrywe; daarna is nie meer van die Nederlandse taalvorm gebruik gemaak nie.

6. Die eerste **Nagmaal** na die stigting van die gemeente is op die laaste Sondag van Maart 1892 gevier; die eerste na die 50ste verjaarsdag is ook op die laaste Sondag van Maart gevier, 1942. By hierdie geleentheid het die volgende jongeliede belydenis van geloof afgelê: **Louisa Jacoba Visser** (haar ouma van moederskant was 'n suster van J. A.

Visser, lid van die eerste kerkraad), **Martha Elizabeth Rykaart** (kleindogter van M. C. Rykaart, lid van die eerste kerkraad), **Maria Anna Nieuwoudt, Catharina Helena de Bruyn, Ella Elizabeth van Graan** (kleindogter van wyle ouderling J. van Graan), **Nicolaas Jakobus Steynberg, Christiaan Marthinus Lodewikus Labuschagne, Hendrik Petrus Janse van Vuuren.**

Met hierdie Nagmaal is ook 'n agterkleinkind van J. H. Scheffer, lid van die eerste kerkraad, gedoop, naamlik **Willem Hendrik,** geb. 22 Jan. 1942, seuntjie van W. H. J. van Rensburg en Susanna Magdalena Scheffer (dogter van diaken J. H. Scheffer).

7. Die kerkraad het die volgende **kommissie** benoem om die viering van die 50-jarige bestaan van die gemeente te reël: ds. D. F. Erasmus, die ouderlinge H. M. P. Visser, J. Higgs en J. N. M. Pretorius.

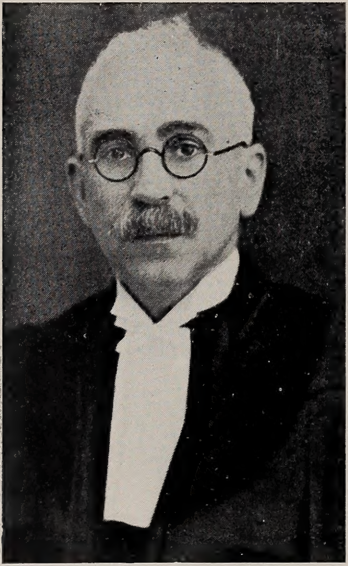

Ds. D. F. Erasmus, 1920—

S.20